

A kisebbségi nyelvek anyanyelven történő oktatása egy multikulturális társadalomban

DOI: [10.70832/kkkf.2025.18](https://doi.org/10.70832/kkkf.2025.18)

A multikulturális társadalom mindennapossá vált. Napjaink egyik elkerülhetetlen folyamata, hogy más nemzetek tagjaival találkozzunk. Ezért is nagyon fontos, hogy ezekre az élet szituációkra felkészítsük a jövő generációját. Ami még fontos, hogy felhívjuk figyelmüket, hogy melyek azok a népek, csoportok, amelyek saját környezetükben megtalálhatóak és hatással vannak rájuk. Több nemzetállamban is találkozhatunk különböző kisebbségi csoportokkal. A kisebbségi csoportok hatással vannak a környező és az egész társadalom kultúrájára. A kisebbségek megismerése és védelme fontos egy társadalom életében. A kisebbségek színesesebbé, változatosabbá teszik az adott társadalmat mondhatnánk multikulturálissá. Ezért is fontos, hogy a kisebbségek szabadon gyakorolhassák nyelvüket, kultúrájukat és vallásukat, mert ezzel egyúttal hozzájárulnak a társadalom sokszínűségéhez. A kisebbségek anyanyelven történő oktatásának a joga mindig is egy olyan kérdés volt, amely jelen volt a köztudatban ám mégsem kapott kellő figyelmet. Jelen kutatás célja bemutatni, hogy többnyelvű társadalomban hogyan is valósul a kisebbségi jogok gyakorlása és betartása. A kutatás egy választott ország kisebbségi oktatására helyez hangsúlyt. A választott ország a Szerb Köztársaság. Szerbia nagy hangsúlyt helyez a nyelvi sokszínűség és kulturális hagyományok megőrzésére, ezek a lépések jól láthatóak az újonnan létrehozott és elfogadott kisebbség védelmi törvényekben. A Szerb Köztársaság a kisebbségekkel kapcsolatos politikáját, jogszabályait és gyakorlatát arra alapozta, hogy határozott lépéseket kell tennie a kisebbségi nyelvek javítása és megőrzése érdekében. Ennek érdekében egy sor olyan intézkedést vittek végbe, amelyek elősegítik a kisebbségek szabad nyelvhasználatához való jogot. A kutatás külön vizsgálja a szerbiai regionális vagy kisebbségi nyelvek általános fejlődését és fejlődési mintáit, valamint-e nyelvek jelenlegi helyzetét.

Bevezetés

A Szerb Köztársaság nagy jelentőséget tulajdonít a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája (továbbiakban Karta) való csatlakozása óta vállalt kötelezettségeinek teljesítéséhez. Ennek oka, hogy a nyelvi sokszínűség megőrzése kulturális örökségének értékes aspektusa, amely hozzájárul az európai kulturális gazdagság és hagyományok megőrzéséhez és fejlesztéséhez.

A fentiek fényében a Szerb Köztársaság valóban elkötelezett a Kartából eredő kötelezettségek teljesítése iránt:

„a szerb társadalom egészének tudatosságának és toleranciájának előmozdítása a kisebbségi nyelvek és kultúrák, mint Szerbia örökségének szerves részei iránt. ” (Szerb Köztársaság Alkotmányának 76. cikkelye).

A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája az Európa Tanács által létrehozott szerződés. Kötelezi a tagállamokat arra, hogy a közélet különböző területein védjék és erősítsék országaik hagyományos kisebbségi nyelveit. Ezek közé tartozik az oktatás, az igazságügyi és közigazgatási hatóságok, a közszolgáltatások, a média, a kulturális tevékenységek és létesítmények, a gazdasági és társadalmi élet, valamint a határokon átnyúló cserekapcsolatok. Szerbia és Montenegró 2005-ben írta alá majd 2006-ban ratifikálta. 2006. június 1-jén lépett hatályba Szerbiában, a már önálló jogutód államban. A Szerb Köztársaság a Kartából eredő kötelezettségeiből adódóan az alábbi nyelveket ismeri el és biztosít számukra védelmet a saját országának határain belül: *albán, bosnyák, bolgár, bunyevác, horvát, cseh, német, magyar, macedón, roma, román, ruszin, szlovák, ukrán és vlach.*

Minden államnak, a Kartából adódó kötelezettségeiből adódóan, ötévente jelentést kell készíteniük a Karta végrehajtásáról. A szerb hatóságok 2020. február 6-án nyújtották be ötödik időszaki jelentésüket. A Covid-19 járvány miatt a szakértői bizottság nem tudta a tervezett helyszíni látogatását Szerbiában 2020-ban és 2021-ben is megtartani. Szerbia hatodik havi jelentésének benyújtási határideje 2022. szeptember 1. volt.

Oktatás Szerbiában

A kisebbségi nyelvek oktatása különböző szinteken folyik, többek között albán, bosnyák, bolgár, horvát, magyar, román, ruszin és szlovák nyelven. Vannak azonban olyan települések, ahol a kisebbségi nyelvek, mint a roma és az ukrán, régóta jelen vannak, de még mindig nem valósult meg-e nyelvek hivatalos használata (Bugarski, 2013).

2006-ban Szerbia és Montenegró kinyilvánította azon szándékát, hogy a Kartát azokban a régiókban is végrehajtja, ahol hivatalosan regionális vagy kisebbségi nyelveket használnak. A nyelv és írás hivatalos használatáról szóló törvény 11. cikkelyének (1) bekezdése szerint *„azokban a helyi önkormányzati egységekben, ahol a nemzeti kisebbségek hagyományosan jelen vannak, nyelvük és írásuk egyenlő alapon használható hivatalosan ”* (Szerb Köztársaság Alkotmányának 11. cikkelye).

„A hivatalos nyelvhasználatról” szóló törvény 11. cikkelyének (2) bekezdése szerint egy önkormányzat köteles egy kisebbségi nyelvet hivatalos célokra elfogadni, ha a megfelelő nemzeti kisebbséghez tartozó személyek száma eléri a helyi lakosság 15%-át². Az Alapokmányban felvázolt magas 15%-os küszöbértéket, amelyet hatékonyan csökkentették a kisebbségi nyelveknek az önkormányzatok által történő önkéntes hivatalos használatba vételével. Ez még olyan helyzetekben is megtörtént, amikor a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek száma minimális volt. Továbbá az állam fokozott finanszírozást biztosít egy olyan nemzeti kisebbség nemzeti tanácsának, amely nyelvét helyi hivatalos célokra használja. A nemzeti tanácsok feladata az adott kisebbségi nyelv engedélyezett használatának felügyelete. A szerbiai egyetemek és hasonló szervezetek lehetőséget biztosítanak a legtöbb kisebbségi nyelv tanulására.

A regionális vagy kisebbségi nyelvek használata az oktatásban

Szerbia jelenleg a kisebbségi nyelvoktatás három formáját valósítja meg (Szerb oktatási törvény):

- az oktatás a kisebbség nyelvén
- kétnyelvűen
- szerb nyelven, a „nemzeti kultúra elemeit tartalmazó anyanyelv” tanulásának lehetőségével

Az oktatás *albán, bosnyák, bolgár* (kivéve az óvodai szintet), *horvát, magyar, román, ruszin* (kivéve a szakképzési szintet), és *szlovák* nyelven folyik az óvodai, általános iskolai, középiskolai és szakképzési szinteken. Ebben az elrendezésben a szerb nyelv kivételével minden tantárgyat a kisebbség nyelvén oktatnak. Ez rendkívül hatékony és kedvező eredményeket hoz.

Az óvodai nevelési program úgy épül fel, hogy valamennyi kisebbség számára anyanyelvükön folyik az oktatás (Jelinčić, 2020). Általános iskolai szinten a tanulóknak lehetőségük van a bolgár és a német nyelvi oktatásra is. Középiskolai szinten a német kisebbséghez tartozó diákok német nyelven folytathatják. Mindazonáltal a német nyelvű kétnyelvű oktatás nem áll rendelkezésre következetesen a teljes oktatási út során az óvodától a középiskoláig. Egyes kisebbségi nyelvek, nem kerülnek felhasználásra az oktatás bizonyos szintjein (óvodai oktatás, a középfokú oktatás és a szakoktatás), mint például a bunyevác, a cseh, a macedón, a roma, az ukrán és a vlach.

Bizonyos esetekben a kisebbségi nyelvek oktatási lehetőségei az óvodai, általános és középiskolai szinteken nem elégségesek és nem következetesek egy tágabb földrajzi régióban vagy egy adott településen belül. Ilyen például a cseh nyelvű oktatás korlátozott elérhetősége Bela Crkva városában vagy az ukrán nyelvű oktatás Sremska Mitrovicában. Egyes területeken engedélyezték a kisebbségi nyelvi osztályok indítását, akár kis létszámú tanulók számára is.

	Óvodai oktatás	Általános iskolai oktatás	Középiskola oktatás	Szakképzési oktatás	Felsőoktatás / Egyetem
Albán	+	+	+	+	+
Bosnyák	+	+	+	+	+
Bolgár	-	+	+	+	+
Bunyevác	-	-	-	-	-
Horvát	+	+	+	+	+
Cseh	+	+	+	-	+
Német	+	+	+	+	+
Magyar	+	+	+	+	+
Macedón	-	-	-	-	+
Roma	-	-	-	-	-
Román	+	+	+	+	+
Rutén	+	+	+	-	+
Szlovák	+	+	+	+	+
Ukrán	-	-	-	-	+
Vlach	-	-	-	-	-

Táblázat 1: Kisebbségi nyelvek oktatásának szinterei Szerbiában

A regionális vagy kisebbségi nyelvek helyzete Szerbiában

Az **albán** nyelvű oktatás több szinten is elérhető, mint például óvodai, általános iskolai, középiskolai, szakiskolai és szakképzési. Az óvodában kétnyelvű oktatás folyik albán és szerb nyelven. Az albán nyelvű oktatást nem alkalmazzák a felnőtt- vagy továbbképzésben. A Belgrádi Egyetem albán nyelv, irodalom és kultúra kurzusokat kínál. A Belgrádi Egyetem albán nyelvi tanszéke albán nyelvű kutatásokat folytat. A szerb kulturális intézmények együttműködési megállapodásokat kötöttek albániai társaikkal, nevezetesen a színház és a könyvtárak területén. Az albán nyelvet hasznosító kulturális rendezvények és létesítmények számára a kormány pályázati alapú támogatási kezdeményezéseken keresztül nyújt anyagi támogatást.

A **bosnyák** nyelvű oktatás, az elmúlt években jelentős javuláson ment keresztül (Katnić-Bakaršić, 2023). Ma már magában foglalja az óvodai, az általános iskolai, a középiskolai és a szakképzési szinteket is. Bosnyák nyelvű óvodai oktatás Novi Pazarban, Sjenicában és Tutinban folyik. A bosnyák nyelv, különböző szakmákban szakképzést is kínál. A bosnyák nyelv bekerült az egyetemi tantervbe, de a felnőttképzési programokból továbbra is hiányzik. Egyetemi szinten tudományos diszciplínaként választható, és ezen a területen folyamatban vannak tudományos kutatások. A szerbiai kulturális intézmények együttműködési megállapodásokat kötöttek hasonló bosznia-hercegovinai intézményekkel.

A **bolgár** nyelvű oktatás alap-, közép- és szakképzési szintekre tagolódik. Továbbá lehetőség van a szerb és bolgár kétnyelvű oktatásra az óvodai szinten és a Dimitrovgrad/Tsaribrodiban található „Hristo Botev” általános iskolában. A belgrádi és niši egyetemeken a bolgár nyelv választható tantárgyként szerepel. A bolgár szakképzés a kereskedelem, a vendéglátás és az idegenforgalom területére épül. Jelenleg a felnőtt- vagy továbbképzés területén csak kifejezetten a bolgár tanárok számára kidolgozott továbbképzési programokat valósítottak meg. A szerb hatóságok elősegítik a bolgár nyelvnek az ország általános oktatásába való integrálását célzó programokat.

A **bunjevác** nyelvet, kizárólag az általános és középiskolákban tanítják a „*Bunjevác nyelv a nemzeti kultúra elemeivel*” tantárgy keretében. A bunjevác nyelv, az óvodákban nem elérhető a kisebbség számára. A zombori pedagógiai karon a „*Bunjevác etnokulturális története*” című tantárgyat kínálják, amely e nyelv sajátos jellemzőire összpontosít. Szabadka városa 2021-ben vezette be a bunjevác nyelv hivatalos használatát.

A **horvát** oktatás, magában foglalja az óvodai, általános iskolai, középiskolai és szakoktatást. Továbbá az óvodában többnyelvű, horvát és szerb nyelvű oktatás folyik. A horvát nyelv használata az óvodai oktatásban jelenleg Szabadka városára korlátozódik, és indokolt a horvát nyelv kiterjesztése más településekre, ahol ez a nyelv hagyományos jelentőséggel bír. Az Újvidéki Egyetem horvát nyelvű kurzusokat kínál, azonban a felnőttképzési programokban ez a nyelv nem áll rendelkezésre. A horvát nyelv egyetemi szinten választható tantárgyként szerepel valamint a diákok a nyelvvel kapcsolatos kutatásokat is folytathatnak.

A **cseh** nyelvet kizárólag „*Cseh nyelv a nemzeti kultúra elemeivel*” elnevezésű választható tantárgyként oktatják az általános iskolákban, heti két órában. Az óvodai és középiskolai oktatás egyaránt elérhető Bela Crkva és Kovin városokban. A Belgrádi Egyetemen cseh nyelv, irodalom és kultúra tárgyakat oktatnak. A kultúra területén a hatóságok támogatást nyújtanak a cseh kiadványokhoz.

Szerbia és a Cseh Köztársaság aktívan támogatta a cseh nyelvet és kultúrát, különösen az oktatás és a kultúra területén. Az Újvidéki Egyetem a csehországi Dél-Morva Intézettel együttműködve cseh nyelvtanfolyamokat indított. Bela Crkva önkormányzata oktatási együttműködést folytat a Cseh Köztársasággal.

Kétnyelvű **német** nyelvű oktatás folyik a szabadkai és a zombori óvodákban, a szabadkai általános iskolákban a 6-8. osztályosok számára, valamint az újvidéki, a niši és a valjevói középiskolákban. Ezekben a városokban nincs oktatási folyamatosság. A német nyelvű oktatás iránt egyre nagyobb az igény a különböző szinteken. A német kisebbség képviselőinek célja, hogy a Vajdaság más régióiban is kétnyelvű oktatást kezdeményezzenek. Újvidék, Belgrád, Kragujevac és Niš egyetemei német nyelvű programokat kínálnak. A német nyelv egyetemi szinten is tanulható tantárgy, és folyamatban vannak az erre a nyelvre összpontosító kutatási erőfeszítések. Ezek a kutatások olyan témákat ölelnek fel, mint a kétnyelvű oktatás és a német nyelv történelmi és kortárs használata a Vajdaságban.

A **magyar** nyelvű oktatás óvodai, általános iskolai, középiskolai és szakképzési szinten folyik. Emellett az óvodában kétnyelvű magyar nyelvű oktatás zajlik. Felnőttoktatás Zentán és Szabadkán érhető el. Kezdeményezéseket hajtottak végre a magyar oktatók magyar nyelvtudásának továbbképzési programokon keresztül történő fejlesztésére. A magyar nyelv egyetemi szinten is választható tudományágként. Tanárképzés Szabadkán és Újvidéken folyik. A **macedón** nyelv oktatása kizárólag a „*macedón nyelv a nemzeti kultúra elemeivel*” című választható tantárgy részeként történik. A macedón nyelvet nem használják az óvodai vagy középiskolai oktatásban. A macedón nyelv többek között a belgrádi és a niši egyetemeken is szerepel a tanulásra kínált tantárgyak között. A **roma** nyelvet nem használják az óvodai, középiskolai és szakoktatásban. Az általános iskolákban a „*roma nyelvet a nemzeti kultúra elemeivel*” csak heti két órában tanítják. Annak ellenére, hogy a roma nyelv nem szerepel a felnőttoktatás tantárgyai között, számos képzési programot szerveztek a roma oktatók számára. A roma nyelvtanárképzés központja a vršac-i „Mihailo Palov” Óvodapedagógiai Főiskolán található, amely a roma óvodapedagógusok képzésére szakosodott. A **román** nyelvű óvodai nevelés kétnyelvű formában történik. A középfokú oktatásban részt vevő tanulók beiskolázási aránya viszonylag alacsonyabb, mint az általános iskolai oktatásban. A román nyelv szerepel az egyetemi programok tantervében, azonban a felnőttoktatásban nem kínálják tantárgyként. Annak ellenére, hogy a román nyelv nem szerepel tantárgyként a felnőttoktatásban, számos képzést szerveznek a tanárok számára ezen a nyelven.

A **rutén** nyelv elérhető általános és középiskolai szinten. Ezen kívül az óvodában többnyelvű oktatás is elérhető, kifejezetten rutén és szerb nyelven. A rutén nyelv nem szerepel a szakközépiskolai és szakiskolai tantervben. Az egyetemeken lehetőség van rutén nyelvű kutatások végzésére. Az Újvidéki Egyetem rutén nyelv és irodalom szakot kínál. Bár a rutén nyelv nem szerepel tantárgyként a felnőttoktatásban, számos képzési programot szerveztek tanárok számára. **Szlovák** nyelven számos oktatási lehetőséget kínálnak, beleértve az óvodai, általános iskolai, középiskolai és szakoktatást. Az óvodában is kétnyelvű, szlovák és szerb nyelvű oktatás folyik. Szlovákul egyetemi szinten is lehet tanulni. Az újvidéki és a belgrádi egyetemeken szlovák nyelv és irodalom kurzusokat indítanak. Bár a szlovák nyelv nincs jelen a felnőttoktatásban, mégis programokat hajtottak végre a tanárok kompetenciáinak fejlesztésére. Az **ukrán** nyelvet nem használják az óvodai, középiskolai, szakképzési és felnőttoktatásban. Az általános iskolai oktatásban csak az *„ukrán nyelv a nemzeti kultúra elemeivel”* tantárgyat oktatják, heti két órában. Ezen kívül a Belgrádi Egyetemen ukrán nyelv, irodalom és kultúra tantárgyakat oktatnak. 2022-ben Kúla önkormányzata határozatot hozott további kötelezettségek bevezetéséről, amelyek közé tartozik a kétnyelvű oktatás és az ukrán nyelv hivatalos használata. Az ukrán nyelvet a belgrádi és az újvidéki egyetemeken oktatják, ahol kiterjedt kutatásokat folytatnak a nyelvvel kapcsolatban. A **vlach** nyelvet, az általános iskolában kizárólag *„vlach beszéd a nemzeti kultúra elemeivel”* elnevezésű választható tantárgyként oktatják. A tantárgy heti óraszámát heti két órára korlátozódik. A vlachot sem az óvodai, sem a középiskolai oktatásban nem alkalmazzák. A vlach nem érhető el a felnőttoktatásban vagy az egyetemeken sem.

Következtetés

A jogi keret által biztosított lehetőségeket és kiváltságokat figyelembe véve a szerbiai kisebbségi oktatás jelenlegi helyzete kielégítő szinten van. Ha figyelembe vesszük a végrehajtás során felmerülő nehézségeket, még van lehetőség a javulásra. A jelenlegi kiváló gyakorlatok fenntartása mellett elengedhetetlen lenne szükséges időt, pénzt és erőforrásokat fordítani arra, hogy minden kialakított eljárás megfelelően működjön. A Szerb Köztársaság előrelépést mutatott a Kartában foglalt kötelezettségvállalásai teljesítése terén, amit számos tevékenység fokozott értékelése is bizonyít. A kisebbségek több képviselője azonban kijelentette, hogy szükség van a kisebbségi nyelvoktatás bővítésére, hogy ösztönözze a kisebbségi nyelvek nagyobb mértékű használatát.

Az oktatás bizonyos szintjei teljesen kizárják egyes kisebbségi nyelvek használatát. Vannak olyan esetek, amikor a kisebbségi nyelvoktatás sem az óvodai, sem az általános és középiskolai szinten sem hozzáférhető vagy nem következetesen biztosított. E hiányosságok kiküszöbölése érdekében elengedhetetlen a többnyelvű oktatás kiterjesztése és/vagy biztosítása. Az oktatást azokon a kisebbségi nyelveken is elérhetővé kell tenni, ahol korábban nem volt. A hagyományos iskolahálózaton kívül kevés olyan intézmény van, amely a kisebbségi nyelvek elsajátítására szolgáló, minősített tanfolyamokat biztosít, beleértve a felnőtt tanulók számára szervezett programokat is. Továbbá a magyar nyelv kivételével egyetlen kisebbségi nyelvre sincs államilag elismert, államilag koordinált felnőttoktatási program.

Ajánlott, hogy a szerb hatóságok bővítsék és/vagy kínáljanak kétnyelvű oktatást *cseh, német, roma és ukrán* nyelven az óvodai, általános és középiskolai oktatásban. Emellett aktívan népszerűsíteniük kellene ezt az oktatási megközelítést a más nyelveket beszélők körében. A kisebbségi nyelvhasználók képviselőivel együttműködve segítsék elő a *cseh, német, roma és ukrán* nyelvű kétnyelvű oktatási programok megvalósítását. A kisebbségek oktatásának előmozdítása érdekében a szerb hatóságoknak célszerű lenne olyan intézkedéseket végrehajtaniuk, amelyek célja a kisebbségi nyelvek tanításával foglalkozó fiatalok számának növelése. A szakma vonzerejének növelésére irányuló lehetséges stratégiák közé tartozhat a jövőbeni kereseteken alapuló bérprémium bevezetése, a megélhetési támogatás biztosítása a leendő tanárok számára, ösztöndíjak felajánlása a tanárképzésben részt vevő személyek számára, valamint pénzügyi támogatás nyújtása az olyan oktatási intézményeknek, amelyek kisebbségi nyelveket használó óvodák, általános iskolák és középiskolák számára kínálnak tanárképzési programokat. Az „*anyanyelv a nemzeti kultúra elemeivel*” választható tantárgy/program több kisebbség számára is elérhető, mégis csak heti két órát biztosít több kisebbségi nyelv oktatására, ami elmarad az előírásoktól. A regionális vagy kisebbségi nyelv által képviselt történelmi és kulturális szempontok oktatása kapcsolódik a szélesebb körű ismeretterjesztéshez, de specifikusabb oktatási anyagot igényel. Ennek fényében a szerb hatóságoknak garantálniuk kell, hogy a tanterveket, a tanárképzést és az oktatási forrásokat az általános oktatásban minden kisebbség számára biztosítják. Egyértelmű, hogy az EU-csatlakozási tárgyalási folyamat az oktatási reformok különböző tendenciáit és eljárásait befolyásolta, és a hozzájuk kapcsolódó cselekvési tervek általában konkrét feladatokat és felelősségeket határoznak meg, amelyeket teljesíteni kell.

Az elkülönített pénzügyi és humán erőforrások hiánya azonban gyakran jelentős lemaradást eredményez. A kisebbségi nyelvek oktatásának ezért prioritásként kell kezelnie, hogy segítse a diákokat a már rendelkezésre álló erőforrások azonosításában és a további segítség felkutatásában. Az észrevételek fényében a következő ajánlásokat javasoljuk:

Albán

- az albán nyelv használatának előmozdítása
- az albán nyelvnek a tanterv szerves részévé tétele
- tanárképzés és oktatási anyagok biztosítása
- felnőttképzések lehetővé tétele

Boszniai

- a bosnyák nyelvnek a tanterv szerves részévé tétele
- tanárképzés és oktatási anyagok biztosítása

Bolgár

- a bolgár nyelv használatának előmozdítása
- a bolgár nyelvnek a tanterv szerves részévé tétele
- tanárképzés és oktatási anyagok biztosítása
- felnőttképzések lehetővé tétele

Bunjevác

- a Bunjevác nyelv a tanterv szerves részévé tétele
- tanárképzés és oktatási anyagok biztosítása
- felnőtteknek és nem anyanyelvi beszélőknek szóló programok elősegítése

Horvát

- a horvát nyelvnek a tanterv szerves részévé tétele.
- tanárképzés és oktatási anyagok biztosítása
- a horvátországi kisgyermekkorú nevelés kiterjesztése a Szabadkán kívüli településekre is.
- felnőttképzési tanfolyamok lehetővé tétele

Cseh

- kétnyelvű oktatás biztosítása az óvodai, általános és középiskolai oktatásban
- a cseh nyelvnek a tanterv szerves részévé tétele
- tanárképzés és oktatási anyagok biztosítása

Német

- kétnyelvű oktatás biztosítása óvodai, általános és középiskolai szinten azokon a településeken, ahol hagyományosan németül beszélnek
- a német nyelvnek a tanterv szerves részévé tétele
- tanárképzés és oktatási anyagok biztosítása

Magyar

- a magyar nyelv és kultúra integrálása a tantervbe
- tanárképzés és oktatási anyagok biztosítása
- a magyar nyelv beillesztése az általános oktatásba

Macedón

- a macedón nyelv elsajátítását garantáló oktatási keretrendszer megvalósítása
- a macedón nyelv és kultúra integrálása a tantervbe
- tanárképzési programok biztosítása

Roma

- kétnyelvű oktatás biztosítása minden oktatási szinten
- a roma nyelvnek a tanterv szerves részévé tétele
- tanárképzési programok biztosítása
- pedagógiai asszisztensek alkalmazása, akik segítik és támogatják a gyermekeket az iskolában.

Román

- román nyelvű vagy kétnyelvű oktatás biztosítása óvodai, általános iskolai
- középiskolai és szakképzési szinten Közép-Szerbiában
- a román nyelvnek a tanterv szerves részévé tétele
- tanárképzési programok biztosítása

Rutén

- rutén nyelvű oktatás biztosítása a szakoktatásban
- a rutén nyelv és kultúra integrálása a tantervbe
- tanárképzési programok biztosítása
- tananyagok biztosítása
- felnőttképzési tanfolyamok lehetővé tétele

Szlovák

- a szlovák nyelv és kultúra integrálása a tantervbe
- tanárképzési programok biztosítása

Ukrán

- ukrán nyelvű vagy kétnyelvű oktatás az óvodai, általános iskolai, középiskolai és szakképzési szinteken
- az ukrán nyelv és kultúra integrálása a tantervbe
- felnőttoktatási és egész életen át tartó tanulási tanfolyamok lehetővé tétele

Vlach

- oktatási keretrendszer megvalósítása
- a vlach nyelv alkalmazása az óvodai vagy középfokú oktatásban
- választható tantárgy/szakkör bevezetése az iskolákban

A kisebbségek védelme szempontjából alapvető fontosságú, hogy a kisebbségi nyelvekre és kultúrára vonatkozó információkat beépítsék a tantervbe, a tanárképzési programokba és a többségi oktatásban használt oktatási anyagokba. A kormánynak feltétlenül javítania kell a kisebbségi tanárok alapképzésének minőségét. Az oktatás megkönnyítése érdekében innovatív módszereket, kreatív stratégiákat és eljárásokat kellett bevezetni. Az etnikai kisebbségekhez tartozó tanulók nemzeti (etnikai), nyelvi és kulturális identitásának megőrzésének támogatása egy másik kulcsfontosságú fejlesztési tényező, amelyre összpontosítani kell. A kisebbségi vagy regionális nyelvek nyelvoktatásának színvonalának biztosításához elengedhetetlenek a tankönyvek és a tanárképzési programok. A szerb kormánynak frissítenie kell a regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatásához szükséges tankönyveket és egyéb oktatási anyagokat. A változások végrehajtásának megkezdéséhez elengedhetetlen, hogy a szerb társadalomban fokozzák a kisebbségi vagy regionális nyelvek, valamint az általuk képviselt kultúrák iránti tolerancia és tisztelet előmozdítására irányuló erőfeszítéseket. Továbbá, hogy az oktatás minden szinten elérhetővé váljon a *bunjevác*, a *macedón*, a *roma*, az *ukrán* és a *vlach* nyelvek számára. Azokban a kisebbségekben, ahol az oktatás jelen van, a fejlesztést naprakész tankönyvek és egyéb tananyagok biztosításával, valamint a regionális vagy kisebbségi nyelvoktatásban megfelelő számú pedagógus alap- és továbbképzésével kell biztosítani.

Felhasznált irodalom

Bugarski Ranko (2013). Jezička politika i jezička stvarnost u Srbiji posle 1991. godine [Language Policy and Language Reality in Serbia after 1991]. In: POŽGAJ HADŽI Vesna (ed.). Jezik između lingvistike i politike. Beograd: Biblioteka XX vek.

Bugarski Ranko (2012). Portret jednog jezika [Portrait of a Language]. Beograd: Biblioteka XX vek.

Jelinčić, Jadranka. Right to Information in Minority Languages in Serbia. Belgrade, Serbia: Fund for an Open Society, 2020.

Katnić-Bakaršić Marina (2023). Bosanskohercegovačka sociolingvistička previranja [Sociolinguistic Turmoil in Bosnia and Herzegovina]. In: POŽGAJ HADŽI Vesna (ed.). Jezik između lingvistike i politike. Beograd: Biblioteka XX vek.

Dokumentumok

Szerb Köztársaság Alkotmányának 76. cikkelye - A nemzeti kisebbségekkel szembeni diszkrimináció tilalma. Устав Републике Србије - Забрана дискриминације националних мањина. Letölthető: http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/Ustav_Srbije_pdf.pdf

Szerb Köztársaság Alkotmányának 11. cikkelye – A hivatalos nyelvhasználatról szóló törvény. Устав Републике Србије - Letölthető:

http://www.parlament.gov.rs/upload/documents/Ustav_Srbije_pdf.pdf

Szerb oktatási törvény és az oktatás alapjai. Закон о основама система образовања и васпитања. Letölthető: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_visokom_obrazovanju.html

Az óvodai nevelésről szóló törvény Szerbiában – Zakono predškolskom vaspitanju i obrazovanju. Letölthető: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-predskolskom-vaspitanju-i-obrazovanju.html>

Az általános iskolai oktatásról és a középiskolai oktatásról szóló törvény Szerbiában - Закон о основном образовању и васпитању. Letölthető: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2013/55/1/reg>